

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ «ԵՂԾ ԱՂԱՆԴՈՑ»Ի

ՀԱՅԵՐԷՆ ՆՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Եզնիկ Կողբացու հանրայայտ երկը թարգմանուել է չորս լեզուներով՝ ֆրանսերէն՝ թարգմ. Ֆլորիզալ (Փարիզ, 1853), Մարիէս և Մերսիէ (Փարիզ, 1959), գերմաներէն՝ թարգմ. Շմիդ և Գալէմֆարեան, (Վիեննա, 1900), վերեր (Միւնխէն, 1927), արեւմտահայերէն՝ թարգմ. Գ. Խաչատուրեան (Բուէնոս Այրէս, 1951), ռուսերէն՝ թարգմ. Վ. Չալոյեան (Երևան, 1968)։ Սպասելի էր, որ Երևանում էլ այն թարգմանուէր հայերէն։ Ակնկալուած թարգմանութիւնը¹ կատարել է բանասիրական գիտութիւնների ղոկտոր՝ լեզուաբան Ա. Ա. Աբրահամեանը, որ մայրաքաղաքում մշակուած է գրարարի մասնագէտի հոշակ և գրարարի բուհական մի ձեռնարկի հեղինակ է։ Թարգմանութիւնը բնագրի հետ համեմատել և խմբադրել է նոյն բնագաւառի գիտական աշխատող, բանասիրական գիտութիւնների ղոկտոր՝ լեզուաբան Վարդ Առաքելեանը։ Ուստի այդ երկու մասնագէտների համագործակցութիւնը երաշխիւ էր, որ այն նոր թարգմանութիւնը լինէր անթերի և բնագրին միանշանակ հարադատ ու գերազանցէր բոլոր նախորդները։ Սակայն այժմ, երբ ծայրէ-ծայր համեմատել ենք բնագրի հետ, կարող ենք ասել, որ այն չատ յետ թողնելով ռուսերէն սխալաշատ թարգմանութիւնը՝ հասել է հայերէն առաջին թարգմանութեան մակարդակին, բայց չատ տեղերում գիջում է Մարիէսի և Մերսիէի Ֆրանսերէն թարգմանութեան, որ հարադատութեան տեսակէտից մնում է չգերազանցուած։ Ըստ Ա. Աբրահամեանի, որին համակարծիք չենք, Գ. Խաչատուրեանի թարգմանութիւնը «Ընդհանուր առմամբ զոհացուցիչ է» (ներած. էջ 29)։

Նորայր Բիւզանդացին այսպէս է բնութագրել Եզնիկի երկի լեզուն. «Առ Եզնիկայ՝ միշտ կանոնաւոր է քերականութիւնը. (ոչ սակաւ անքերական տողացուածք ի մատենական չքնաղ հայկարանիս՝ վերադրելի են անհմուտ ձեռագրողաց)։ Իւրաքանչիւր մասն բանի որոշ պաշտօն մի կը կատարէ և անսայթաք իւր նպատակն կը գիծէ. իւր ամէն բարդութիւնքն յայտնի նշանակութիւն ունին. կարճ բռն, ի վերջակիտէ ի վերջակէտ՝ բայ, գոյական, վերագիր, ձև, դարձուած, ամենայն ինչ վճիտ է իրբն զմանակն։ Այստրիկ ազգայտ անաշխատ կը հասկնանք զիւր գիրսն, և զիւրաւ կարող ենք թարգմանել յամենայն յարեմտեան բարբառս» («Կորիւն վարդապետ եւ նորին քարզմանութիւն», Տիգրիս, 1900, էջ 11)։ Մեծ հայացէտը հաւանաբար այն աւելի «զիրաւ» թարգմանելի էր համարուած աշխարհաբար։ Սակայն քննութիւնը ցոյց է տալիս, որ բազմաթիւ տարրերութիւններ կան երկի տարրեր թարգմանութիւնների միջև. արեւմտեանների հետ աշխարհաբար երկու թարգմանութիւններն էլ ունեն անմիջեկի անճշտութիւններ։ Ստորեւ ներկայացնում ենք մեր ղիտողութիւններից մի քանիսը հայերէն վերջին թարգմանութեան մասին, առանց նկատի առնելու «Քրատները», որոնք Եզնիկի հեղինակութիւնը չեն, առանց անդրադառնալու թարգմանութեան ներածութեան և ծանօթագրութիւններին, որոնցում արտայայտուած սխալ մտքերը պահանջում են առանձին լու-

¹ Եզնիկ Կողբացի, ԵՂԾ ԱՂԱՆԴՈՑ. Աղանդների հերբում։ Թարգմանութիւնը, ներածութիւնը և ծանօթագրութիւնները Ա. Ա. Աբրահամեանի։ Երևան, 1970։

սարանումներ: Կանգ չենք առնի նաեւ բնագրի հրատարակութեան բնարութեան վրայ. երկի քննական հրատարակութիւնը թողած՝ Ա. Արրահամեանը թարգմանութիւնը կատարել է 1826ի տղազրութիւնից, որի մասին ինքն իսկ գրել է. «Պարզուել է, որ վենետիկեան հրատարակութեան համար ձեռագիր չի օգտագործուել» (ներած. էջ 27): Մի կողմ թողնենք նաեւ այն, թէ թարգմանիչը որքանով է կարողացել օգտուել Եղնիկի ձեռագրից, որ պահուում է Մալտոցեան մատենադարանում, բանասէրների սրբազրութիւններից:

Բ = Բաղրատունու հրատարակութիւն, Մ = Մարիէսի եւ Մերսիէի հրատ.: Բնագրից անմիջապէս յետոյ՝ Ա. Արրահամեանի թարգմանութիւնը: Բնագրում չենք ընդգծում ճիշտ թարգմանուած բառերը, թարգմանութեան մէջ ընդհակառակը:

1. Որ բաւական է որպէս ի տալմ գլեկնդանութիւնն, նոյնպէս և ի դիտութիւն իւրոյ անարար էութեանն և յիւրոց սրբարածոցն ի [հասումն] քառ իւրաքանչիւր բնութեանց ածել (Մ 9. 21—23, Բ 7) — «Նա ունակ է ինչպէս կենդանութիւնը տալու, նոյնպէս եւ իր անստեղծ էութեան գիտութեամբ իր արարածներին իւրաքանչիւրին քստ իր էութեան կատարելութեան քերելու» (էջ 32):

Բոյորովին սխալ է թարգմանուած ընդգծուած մասը:

ա. Ի գիտութիւն հայցականը կարծուել է դործիականի իմաստ ունեցող (ինչպէս Ի ձայն մեծ ասել) և թարգմանուել է «գիտութեամբ»: Մինչդեռ այն ևս, ինչպէս ի հասումն նախդարւոր հայցականը, ածել բայի ուղեւորման հայցական տեղի պարագան է և թարգմանուելու է «գիտութեանը», ինչպէս «հասկացութեանը»: Բ. Եւ ոչ թէ «կատարելութեան». թարգմանիչն ընդունել է ձեռագրում և տղազրութիւնում կարգացուող ի հաստումն ընթերցուածի մարիեսեան ի հաստումն սրբազրութիւնը (տե՛ս ծան. 10). բայց Մարիէսի հաստումն բառը թարգմանել է «հասկացութիւն, լմբունում», Փրանս. «compréhens'on», իսկ Արրահամեանը՝ «կատարելութիւն»: Ճիշտ է Մարիէսի թարգմանութիւնը: Գ. Պատճառն ասելուց առաջ նշենք, որ բնագրի իւրաքանչիւր դեմանունը սեռական հոլովի իմաստ ունի՝ «իւրաքանչիւրի», և ոչ թէ հայցական՝ «իւրաքանչիւրին». դասական գրաբարում այս դեմանունը անփոփոխ է, բայց հայցական լինելու դէպքում ստանում է գ- նախդիրը, որ նա այստեղ չունի, ուստի հայցական չէ: Դ. Թարգմանութեան ընդգծուած մասն այսպիսով ունի երեք սխալ. իսկ ամբողջութեամբ՝ սխալ և անմիտ է քրիստոնէական վարդապետութեան տեսակէտից, որ Եղնիկին է: Սա գրել է. «Որ (Աստուած) զամենայն, զոր արար, գեղեցիկս արար, զբանաստեղս և զանրանաւորս, զմտաւորս և զանմտաւորս, զխաւսունս և զանխաւսունս, զասունս և զանասունս» (Մ 10. 13—14): Այսինքն՝ ինչ որ Աստուած ստեղծել է, կատարեալ է սկզբից և երբ: Թարգմանութեան ընդգծուած մասը ոչ միայն սխալ, այլև անիմաստ է: Մարիէսից առաջ Գ. Պաշտօնականը ճիշտ է թարգմանել ամբողջ նախադասութիւնը. «Զեռնհաս է նա, ինչպէս կենդանութիւն տալու, նոյնպէս իր անստեղծ էութեան ծանօթութեան և իր ստեղծած իւրաքանչիւր արարածի բնութեան հասկացողութեան առաջնորդելու» (էջ 3), այսինքն՝ մարդուն առաջնորդելու:

2. Հիւզն, զոր ասեմ ամարգասաւոր եւ անկերպարան, զի՞արդ անարգասաւորն եւ անկերպարան յայլս կարէր արդիւնս ծնուցանել. եթե ոչ՝ ի դիպացն լինիցին չարիքն, և ոչ ի նմանէ (Մ 17. 26—28) — «Հիւզն, որ անարգասաւոր ու անկերպարան են համարում, անարգասաւոր ու անկերպարան լինելով ինչպէ՞ս կարող էր տարբեր արդիւնքներ առաջ բերել, եթէ չարիքները պատահումներէն չեն, այլ նրանից են» (էջ 42):

ա. Զարմանալիօրէն սխալուել են Պաշտօնականը (էջ 13) և Արրահամեանը՝ բնագրի յայլս ներդրականը՝ «ուրիշների մէջ», թարգմանելով իրեն արդիւնս հայցականի որոշիչ՝ «տարբեր». ինչպէ՞ս չեն նկատել, որ այլս

հայցականի նախդիրն է ի (յ-) եւ ոչ թէ գ- ինչպէ՞ս չեն յիշել, որ դասական գրարարում բայ-ստորոգեալը չի կարող որոշիչը բաժանել որոշեալից :

Բ․ Սխալ է նաեւ թարգմանութեան ընդդժուած վերջին մասը, քանի որ բնադրի երկու ժխտականներից երկրորդը՝ եւ ոչ, անտեղի անտեսուել է եւ առանց հիմքի թարգմանուել է «այլ» : Սաշատուրեանը հաւատարիմ է մնացել բնադրին․ «...եթէ չարիքը զիպուածական չէ եւ ոչ ալ իրմէ է» (էջ 13) : Սակայն այս բառերը չեն կապուած Եղնիկի միտքն արտայայտող ճարտասանական հարցման հետ՝ «...դի՞արդ անարգասուորն եւ անկերպարան յայլս կարէր արդիւնս ծնուցանել» — «անարգասուորն ու անկերպարանը ինչպէ՞ս կարող էր արդիւնքներ առաջացնել ուրիշների մէջ», այսինքն՝ անարգասուորն ու անկերպարանը չէր կարող արդիւնքներ առաջացնել ուրիշների մէջ : Եթէ այդպէս չէ, ուրեմն... «եթէ ոչ՝ (այսինքն՝ եթէ ոչ կարէր ծնուցանել — «եթէ այդպէս չէ»), ի զիպացն լինիցին չարիքն, եւ ոչ ի նմանէ» — «դէպքերից են լինում չարիքները, եւ ոչ թէ նրանից» : Մի քանի տող յետոյ հեղինակը գրել է․ «...նոյնպէս եւ չարիքն ի դիպացն առնուն զանուանումն» (Մ 18.1-2) : Ընչաւ է մեկնաբանել Մարիէսը վենետիկեան հրատարակութեան մէջ ծնուցանել բառից յետոյ գրուած ստորակէտը փոխարինելով միջակէտով եւ «բութ» նշանը դնելով ոչ-ի վրայ :

3․ Ապա ուրեմն էր երբեք՝ զի բնաւ չէր ամենեւին ինչ արարիչ քաւանդակ, մինչ չեւ Աստուծոյ գմարդն արարեալ էր, ուստի չարիքն լինին (Մ․ 20․ 27-29), Բ 35) — «Հետեւարար կար ժամանակ, երբ դեռ առտուած չէր ստեղծել մարդուն, ամենեւին էլ չկար բովանդակ (չարութեան) ինչ-որ արարիչ, որից չարիքներ առաջանային» (45) :

57րդ ծան․ մէջ թարգմանիչը պատճառաբանել է այսպէս․ «Բնադրի ալարիչ բառը Գաղէմքեարեանն ուղղել է 'չար' : Այդ բառը պէտք է մնայ, յաւելւում պէտք է արուի առանց դրա փոխարինման : Բացի դրանից, բառերի բընադրային գասաւորութեամբ միտքը պարզ չէ : Նախադասութիւնը հասկացւում է յաւելումով եւ բառերի վերադասաւորութեամբ : Թարգմանել ենք այդպիսի փոփոխութեամբ» : Վերջապէս : Բանասիրութիւնը գաղտնի կամայականութիւնների գաւառ չէ :

Առանց «յաւելումի եւ բառերի վերադասաւորութեան», բնադրի խմատը հետեւեալն է, ինչպէս Մարիէսն է թարգմանել գեոեոս․ «Ապա ուրեմն կար ժամանակ, երբ բնաւ, ամենեւին չկար (չարիքների) բովանդակ (կամ ընդհանուր) արարիչ, քանի դեռ Աստուած չէր ստեղծել մարդուն, որից լինում են չարիքները» :

Եղնիկի ընդդիմակացների կարծիքի համաձայն, մարդն ստեղծելուց առաջ Աստուած ստեղծել է միայն հիւլէն, որ չարիքների մի մասի պատճառն է կամ արարիչը․ արդ, քանի որ հիւլէն չարիքների միայն մի մասի պատճառն էր, ուստի չկար չարիքների բովանդակ կամ ընդհանուր արարիչ․ երբ Աստուած ստեղծեց մարդուն, գրանով իսկ ստեղծեց չարիքների մի երկրորդ արարիչ : Արդ, քանի որ չարիքները գործուած են, ըստ ընդդիմակացների, հիւլէի եւ մարդու կողմից («Քանզի մասանց չարեաց գտանի մարդն արարիչ», գրել է Եղնիկը անմիջապէս յաջորդ տողում), որոնց Աստուած է ստեղծել, ուստի դուրս է գալիս, ըստ ընդդիմակացների, թէ «բաւանդակ իսկ չարեացն արարիչ Աստուած է» (նոյն տեղում), որ Եղնիկն չտապում է մերթել՝ «գոր ամենեւին մի՛ երբեք լիցի ասել, թէ Աստուած չարեաց պատճառ իցէ, այլ այն, որ իւրով կամաւք զգործ չարեացն գործիցէ» (Մ 20․30-31, Բ 35) : Ընդգծուած գերանուան տակ պիտի հասկանանք մարդը, որ չարիքների բովանդակ արարիչն է իր ազատ կամքով :

4․ Նա քե եւ ի չարէ ինչ եին չարք արարեալ․․․ (Մ 32․32, Բ 65) —

«Այլև՝ եթէ չարերը ինչ—որ չարից ստեղծուած լինէին...» (60) :

Նախադասութեան ենթական գազանքն յոգնակին է, որ հեղինակը չի կրկնել, որովհետեւ սրանից առաջ մի քանի անգամ յիշեցրել է : Չարք յոգնակին, որ թարգմանութեան մէջ ենթակայ է դարձել, իսկական ենթակայի (դա—դանքն) ստորոգելիական վերադիրն է : Բնագրի իմաստն է. «Այլև՝ եթէ (դա—դանները) ինչ—որ չարի կողմից չար ստեղծուած լինէին...» : Բնաւ չենք կարող ընդունել թարգմանութեան «չարերը» ենթական, որովհետեւ դրանով եղնիկին վերադրած կը լինէինք այն սխալ միտքը, թէ կան բարի եւ չար դադաններ. մինչդեռ ըստ նրա «Ձիք ինչ չար բնութեամբ» (Մ 32:27) : Նոյն սխալը գործել է նաեւ Գ. Խաչատուրեանը (էջ 31-5 ներքեւից) :

5. Ոմն գգայլոյ [կորիւն] սնուցանէ, եւ իբրեւ զշան կորիւնս՝ առ ընտելութեան ընդ անձն անկանին (Մ 34:12-13, Բ 68-69) — «Մէկը խնամուած է գայլի ձագերը, որոնք, չան ձագերի նման ընտելանալով, նրա ետեւից եւ գրնում» (61) :

Գրաբարի բառարաններում չդառնք, թէ անկանիւմ + ընդ + հայցական բառակապակցութիւնը նշանակի «մէկի ետեւից գնալ», ինչպէս այստեղ թարգմանուած է : Համարարաւոր տուեալներով (Ա Մակ., Թ, 17. Բ Մակ., ԺԳ, 15. Եսայի, Գ, 5. Եզեկ., ԼԹ, 5) անկանիւմ բաժն այդպիսի խնդրառութեամբ չի կորցնում իր «մի բանի կամ մէկի վրայ ընկնել» իմաստը, որ հոմանիշ աւելի յարմար մի բայով կարելի է արտայայտել, բայց ոչ երբէք «ետեւից գնալ» : Տուեալ նախադասութեան թարգմանութեան յարմար են «փարուել, փաթաթուել» բայերը : Ուստի ամբողջ նախադասութիւնը նշանակում է. «Մէկն (աշա) գայլի՝ ձագեր է սնուցում (եւ ոչ թէ «ձագերը», ինչպէս թարգմանուած է), եւ ընտելութեան պատճառով, չան ձագերի նման նրանք փարուում են (փաթաթուում են) սնուցողին («ընդ անձն») : Ճիշտ չէ ասել «չան ձագերի նման ընտելանալով», քանի որ բնագրում կայ առ ընտելութեան : Նոյն սխալը գործել է Գ. Խաչատուրեանը՝ «անոր հետ կ'ըրօսնու» (էջ 33) :

6. Թեպէտ առ ժամանակ մի ... ընդ մահուամբ անկանիցի (մարդն), այլ, ըստ իւրում կարողութեան, յարուցէ (Աստուած) միւսանգամ (Մ 37. 2-4, Բ 75) — «Թէպէտ... (մարդը) միառժամեակ մահուան տակ է ընկնում, բայց (արարելը) իր կարողութեամբ կրկին կ'առողջացնի (նրան)» (64) :

Ըստ Հայկական ակադեմիայի հրատարակած «Ժամանակակից Հայոց լեզուի բացատրական բառարան»ի (Հատոր առաջին, Երեւան, 1969) առողջացնել բառը նշանակում է «բուժել» : Արդ, Աստուած մեռելներին ոչ թէ բուժելու է, այլ յարութիւն է տալու՝ ըստ քրիստոնէական փարզապետութեան : Թարգմանիչը թերեւս «յարութիւն տալ» «կրօնա—առաքելական» արտայայտութիւնից խուսափելու համար նախընտրել է «առողջացնել» բայը, որ իր կամ խմբագրի մայրենի բարբառում կարող է նշանակել դրաբար յարուցանել բայի կրօնական իմաստը կամ էլ «ողջացնել», «կենդանութիւն տալ» : Գ. Խաչատուրեան՝ «պիտի յարուցանէ» (36) :

7. Հանել չկարեն (կախարդը զդէն), բայց անդէմ կապել մարքեմ, դի համապագ խեղդ ընդ անձն [հոգւոյ] մարդոյն դեմ լինիցի (Մ 41:18-19, Բ 86) — «Հանել չեն կարողանում, բայց կարող են տեղում կապել, քանի որ դէպ միշտ կապանք է լինում մարդու հոգուն» (70) :

Ըստ Մարիէտի տեղեկութեան (ծան. 292), Շմիդը բնագրի գի բառը թարգմանել է «որպէսզի», Վերերը՝ «որ» (չաղկապ) : Մարիէսը՝ «այնպէս որ», Խաչատուրեանը՝ «վասն զի» (42) : Կարծում ենք, որ կարելի է ճիշտ համարել «որպէսզի, որ» կամ «այնպէս որ» թարգմանութիւնները. «...որպէսզի դէպ միշտ կապանք լինի մարդու հոգուն» :

Նախընտրելի էր չկարեն բայը թարգմանել «չեն կարող», որ կատա—

բեկի կերպի կամ հնարաւորութեան դադարիւր է տալիս, ինչպէս թարգմանուել է հոմանիշ չմարքեմ բայը :

Այդ տողերում (ինչպէս աւելի յստակ՝ երկի համապատասխան էջերում) ասում է, թէ, ըստ բնագոյնականների, կախարդները կարող են մարդու հոգուն կապել սատանան : Իսկ հետեւեալ տողերի քարզմանուրեան մէջ նրանք դարձել են միայն միջնորդներ :

8. Քան անդէն կապել կախարդացն գդեւն՝ որպէս ասեմն, և խեղդ ընդ անձն միշտ [ոգույն] մարդոյն առնել, լաւ էր, քե յայտնէր, և սրբով աղաչեցեալ զԱստուած՝ աւգնականութիւն գտանէր բուժելոյ ի չարէն (Մ 41-42, Բ 86-87) — «Փոխանակ, ինչպէս ասում են, կախարդների միջոցով տեղում կապելու գեւր, որը միշտ կապման է լինում մարդու հոգուն, լաւ կը լինէր (այդ մասին) յայտնել սրբերին, և, նրանց միջոցով աստուծոյ խնդրելով, օգնութիւն դանել՝ շարից բուժուելու համար» (71) :

Այս նախադասութեան թարգմանութեան մէջ մի քանի անհշատութիւններ կան :

ա. Քան անդէն կապել կախարդացն գդեւն . . . և խեղդ ընդ անձն միշտ ոգույն մարդոյն առնել բռնեւր կազմում են համադրան երկու նախադասութիւն, որտեղ ստորոգեականներ արտայայտուած են անորոշ գերբայներով՝ կապել և առնել, ուստի և ենթական՝ կախարդաց, գրուած է տրական հոլովով : Այսպէսով կարելի է թարգմանել. «Փոխանակ կախարդները տեղում կապէին գեւր, ինչպէս ասում են, և մարդու հոգուն միշտ կապանք դարձնէին (այն) . . . » : Անհատականալի է, թէ քերականութեան կանոններն ատանց խախտելու ինչպէ՛ս կարելի է կախարդաց բառը թարգմանել «կախարդների միջոցով» : Թարգմանութիւնից յայտնի չէ, թէ ո՛ր է կապում գեւին. մի՞ւս գեւերը :

բ. Դարձեալ անհատականալի է, թէ ինչպէ՛ս խեղդ առնել «կապանք դարձնել» ներդրական սեռի հարադիր բայը կարելի է թարգմանել չեղոք սեռի եզակի երրորդ դէմքով՝ «կապանք է լինում» : Տե՛ս նաև նախորդ դիտողութիւնը, ուր պարզ ասուած է, թէ կախարդներն են կապում գեւին մարդու հոգում :

գ. Թարգմանութեան մնացած մասը, ուր անտեսուած է գրաբարի քերականութիւնը, նոյնքան մութ է և միամիտ :

(«Լաւ էր, թէ») յայտնէր՝ գիմաւոր բայը թարգմանուած է անորոշ իմաստով՝ «լաւ կը լինէր (այդ մասին) յայտնել» . ո՞ր յայտնէր. բնագրի յայտնէր բայը նշանակում է «յայտնուէր», կրաւորակերպ չեղոք, քանի որ անցեալ անկատարում չեղոքն ու կրաւորականը միաձեւ են : Համաձայն ենք Մարիէսի հետ, որ այդ բառերը նշանակում են «Աւելի լաւ էր, որ (սատանան) յայտնուէր», թարուն չմնար մարդու հոգում :

Թարգմանելի համար յայտնէր բայը ունի անուղղակի խնդիր՝ «սրբերին», որ բնագրում գործիական հոլովով է՝ սրբով : Նա իրեն իրաւունք է վերապահել այս գործիականը տրուելու «սրբերին» և «նրանց միջոցով» բառերի : Որպէս խմբագրութիւն մի քիչ զօրաւոր է : Մինչդեռ սրբով գործիականը իրեն յաջորդող աղաչեցեալ բայի խնդիրն է : Ուստի լաւ էր, քե յայտնէր, եւ սրբով աղաչեցեալ զԱստուած բառերը նշանակում են. «Աւելի լաւ էր, որ (սատանան) յայտնուէր, և (մարդը, որի հոգուն կապանք է լինում սատանան) սրբերի միջոցով Աստուծոյ աղաչելով»՝ աւգնականութիւն գտանէր բուժելոյ ի չարէն «չարից բուժուելու օգնութիւն (կը) դանէր» : Սրբերի, նահատակների կամ Աստուածածնի միջնորդութեամբ Աստուծոյ գիմելը շատ սովորական է եկեղեցու աղօթքներում, իսկ «սրբերին յայտնել»-ը միամիտ արտայայտութիւն է : Սխալներով է թարգմանել նաև Գ. Խաչատուրեանը (էջ 42) :

Երուսաղէմ

Շարունակելի

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ